

**MINISTARSTVO SPOLJNE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA
BOSNE I HERCEGOVINE**

ANALIZA
stanja na tržištu mlijeka i mliječnih proizvoda u
Bosni i Hercegovini za 2024. godinu

Juni , 2025. godine

SADRŽAJ

UVOD	2
1. PROIZVODNJA, OTKUP, PRERADA MLIJEKA I PROIZVODNJA MLIJEČNIH PROIZVODA.....	4
1.1. MLIJEKO, PROIZVODNJA I PRODUKTIVNOST	4
2. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA MLIJEKA I MLIJEČNIH PROIZVODA U PERIODU 2020 - 2024. GODINA.....	7
2.1. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA MLIJEKA.....	10
2.2. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA PAVLAKE I VRHNJA.....	11
2.3. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA MLIJEKA U PRAHU	14
2.4. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA JOGURTA I OSTALIH FERMENTISANIH MLIJEČNIH PROIZVODA	15
2.5. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA SURUTKE	17
2.6. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA MASLACA I OSTALIH MLIJEČNIH NAMAZA.....	19
2.7. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA SIRA I SKUTE	21
3. ISKORIŠĆENOST KVOTA ZA UVOZ MLIJEKA I MLIJEČNIH PROIZVODA IZ EVROPSKE UNIJE U BOSNU I HERCEGOVINU	23

UVOD

U okviru redovnih aktivnosti koje se odnose na praćenje efekata spoljnotrgovinske politike i međunarodnih sporazuma koji su potpisani u oblasti poljoprivrede, Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine izrađuje godišnji pregled, Analiza stanja na tržištu mlijeka i mliječnih proizvoda u BiH. Ovakav analitički dokument daje prikaz stanja i trendova u proizvodnji i spoljnotrgovinskoj razmjeni mlijeka i mliječnih proizvoda, uključujući i osvrt na efekte carinskih ustupaka nastale dodatnom liberalizacijom domaćeg tržišta nakon primjene Dodatnog protokola u trgovini sa Evropskom unijom.

Primarna proizvodnja mlijeka je strateška grana poljoprivrede u Bosni i Hercegovini i osnov razvoja ovog sektora. Uzgoj muznih grla, proizvodnja sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda predstavlja veliki socijalni oslonac i sigurnost prihoda stanovnika ruralnih područja širom zemlje. Oko 9.000 poljoprivrednih proizvođača u BiH proizvodi mlijeko za tržište, čime se iz ove proizvodnje u cjelosti ili djelimično ostvaruju egzistencijalni prihodi domaćinstva.

Proizvodnja sirovog svježeg mlijeka u Bosni i Hercegovini predstavlja jednu od najvažnijih stočarskih grana proizvodnje. U periodu od posljednjih pet godina evidentne su znatne oscilacije u proizvodnji sirovog mlijeka. Dominantna je proizvodnja sirovog kravljeg mlijeka koja ujedno ima i najveći uticaj na ukupnu proizvodnju obzirom da u prosjeku ima udio od 97% u ukupnoj proizvodnji sirovog mlijeka, dok su u znatno manjem procentu zastupljene proizvodnja ovčijeg i kozjeg mlijeka.

U 2024. godini ukupno je proizvedeno 601,7 miliona litara sirovog mlijeka od čega oko 581,87 miliona litara sirovog kravljeg mlijeka, 11,94 miliona litara ovčijeg mlijeka i kozijeg 7,91 milion litara. Ukupna proizvodnja sirovog mlijeka je u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine veća za 5 %. Iako imaju nizak procenat učešća u ukupnoj proizvodnji sirovog mlijeka proizvodnja kozijeg, a naročito ovčijeg mlijeka je zabilježila značajno povećanje u 2024. godini. Prema statističkim podacima za 2024. godinu, proizvodnja ovčijeg mlijeka je iznosila 11,94 miliona litara što je u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine više za 8,89 miliona litara ili 291%. Takođe, značajno povećanje je zabilježeno i kod proizvodnje kozjeg mlijeka i to za 29% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodnja sirovog kravljeg mlijeka je, u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine veća oko 5%.

U prosjeku oko 40-45% proizvedenog sirovog kravljeg mlijeka otkupe mljekare za potrebe prerade, znatno veći procenat sirovog mlijeka i to između 55 i 60% završi u preradi na samim gazdinstvima za proizvodnju sira, kajmaka, kiselog mlijeka za sopstvenu potrošnju ili prodaju na pijacama. Nizak procenat mlijeka koje se otkupljuje (ispod 50%) ukazuje na ekstenzivnost i nisku tržišnu orijentisanost domaće proizvodnje sirovog mlijeka. Količina sirovog kravljeg mlijeka koju su proizvođači isporučili mljekarama u 2024. godini je iznosila 281,07 miliona litara i veća je za 5% u odnosu na prethodnu godinu. Prosječan sadržaj mliječne masti u mlijeku je iznosio 3,9%, a sadržaj proteina 3,4%.

Ukupna količina mlijeka i mliječnih proizvoda koju su mljekare u BiH proizvele u toku 2024. godine je iznosila 231.951 tonu te je zabilježeno povećanje ukupne proizvodnje za 9% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Struktura proizvodnog programa mljekara je godinama ista te je konzumno mlijeko (punomasno, obrano, djelimično obrano mlijeko) i dalje vodeći proizvod sa učešćem većim od 60% u ukupnoj proizvodnji. Proizvodnja konzumnog mlijeka direktno utiče na trendove ukupne proizvodnje mljekarskog sektora.

Proizvedena količina mlijeka od 137.256 tona koliko je iznosila 2024. godine je veća za 12% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine, jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda 59.208 tona i veća je za 6%, pavlake i vrhnja 24.359 tona i zabilježila je povećanje za 2%, maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda 1.954 tona i veća je za 2% , i kravljeg sira 9.174 tone i neznatno je veća i to 1% u poređenju sa prethodnom godinom.

Na tržište Bosne i Hercegovine je u 2024. godini uvezeno oko 65 miliona kg mlijeka i drugih mliječnih proizvoda u vrijednosti od 267 miliona KM. Uvoz je, u poređenju sa prethodnom godinom, veći za 38 miliona KM ili 16% posmatrajući vrijednost, odnosno za 13% posmatrajući količinu uvoza.

Kada je riječ o izvozu mlijeka i mliječnih proizvoda na inostrana tržišta izvezeno je 75 miliona kg mlijeka i dugih mliječnih proizvoda u vrijednosti od 145 miliona KM što je u poređenju sa prethodnom godinom više za 12% kako vrijednosno tako i količinski.

Bez obzira što je izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda zabilježio povećanje, spoljnotrgovinski bilans je i u 2024. godini bio negativan i dostigao je vrijednost u iznosu od 122 miliona KM i veći je za 22 miliona KM ili 22% u poređenju sa prethodnom godinom.

Stopa pokrivenost uvoza izvozom mlijeka i mliječnih proizvoda u 2024. godini je iznosila 54% i niža je za 2%.

Što se tiče učešća mlijeka i mliječnih proizvoda u uvozu u 2024. godini se nije značajno mijenjalo u odnosu na prethodne godine. Sir i skuta su vodeći uvozni proizvod sa učešćem od 51%, zatim slijedi pavlaka i vrhnje sa učešćem od 15%, jogurt i ostali fermentisani proizvodi 11%, mlijeko 9%, maslac i mliječni namazi 8%, surutka 4% i mlijeko u prahu 2%. U izvozu mlijeka i mliječnih proizvoda dominira izvoz mlijeka sa učešćem od 55%, zatim slijedi izvoz jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda sa 25%, sir i skuta učestvuju oko 11%, pavlaka i vrhnje 5%, maslac i mliječni namazi 4%, mlijeko u prahu 1% dok je učešće surutke jako malo ispod 1%.

Top pet izvoznih tržišta u 2024. godini su: Crna Gora (37,64% ukupnog izvoza), Hrvatska,(18,66% ukupnog izvoza) Sjeverna Makedonija (17,10% ukupnog izvoza), Srbija (13,97% ukupnog izvoza) i Kosovo *(4,96% ukupnog izvoza).

Kada je riječ o uvozu top uvozni partneri su Njemačka, (41,44% ukupnog uvoza), Hrvatska (20,63% ukupnog uvoza), Mađarska (10,55% ukupnog uvoza), Srbija (8,73% ukupnog uvoza) i Slovenija (6,84% ukupnog uvoza).

Ukupna kvota za uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda iz Evropske unije na tržište BiH za koju je dat carinski ustupak iznosi 27.640 tona od čega kvota za uvoz mlijeka iznosi 15. 020 tona, jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda 11.605 tona, svježeg sira 520 tona, maslaca 360 tona, pavlake 110 tona i mlijeka u prahu 25 tona.

Uvoz mlijeka u Bosnu i Hercegovinu u okviru kvote u toku 2024. godine je iznosio 5.019 tona te je kvota iskorišćena oko 33%. Kvota za uvoz jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda u 2024. godini je iskorišćena oko 44% što je jednako procentu iskorišćenosti kvote iz prethodne godine.

Ukupan uvoz pavlake u okviru kvote u 2024. godini je iznosio 87 tona te je kvota iskorišćena 79% što je u poređenju sa prethodnom godinom neznatno manje i to oko 2%. Količina maslaca koja je propisana da se može uvesti u Bosnu i Hercegovinu bez carine iznosi 360

* Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 SB UN i Odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

tona. U 2024. godini količina maslaca koja je uvezena u okviru kvote je iznosila 225 tona te je iskorišćena oko 63%. Svježi sir je obuhvaćen bescarinskim uvozom u okviru Dodatnog protokola u količini od 520 tona i to za tri tarifne oznake (0406 1030, 0406 10 90, i 0406 1080). Količina svježeg sira koja je uvezena bez carina u 2024. godini je iznosila 455 tona što čini oko 87% od ukupne kvote. Za uvoz mlijeka i pavlake, koncentrovane u prahu, granulama ili drugim čvrstim oblicima, sa sadržajem masti većim od 1,5% po masi: bez dodatog šećera ili drugih sladila: sa sadržajem masti ne većim od 27% po masi propisana kvota iznosi 25 tona bez carine te je iskorišćena oko 79%, odnosno uvezeno je 20 tona kao i prethodne godine.

Primarna proizvodnja i sektor prerade mlijeka nisu bili pošteđeni brojnih izazova i pritiska sa kojima su se susreli tokom posljednjih godina uzrokovanih globalnim poremećajima na tržištu ali su uspjeli da prevaziđu i održe stabilnost u proizvodnji. Ipak i dalje je neophodno raditi na podizanju konkurentnosti kako u primarnoj proizvodnji tako i prerađivačkoj industriji. Za podizanje konkurentnosti ključna su ulaganja i investicije u objekte, opremu, nove tehnologije u proizvodnji i preradi mlijeka, zadovoljavanje visokih standarda bezbjednosti hrane, dobrobiti životinja i dr.

1. PROIZVODNJA, OTKUP, PRERADA MLIJEKA I PROIZVODNJA MLIJEČNIH PROIZVODA

1.1. MLIJEKO, PROIZVODNJA I PRODUKTIVNOST

Proizvodnja sirovog svježeg mlijeka u Bosni i Hercegovini predstavlja jednu od najvažnijih stočarskih grana proizvodnje. U periodu od posljednjih pet godina evidentne su znatne oscilacije u proizvodnji sirovog mlijeka. Dominantna je proizvodnja sirovog kravljeg mlijeka koja ujedno ima i najveći uticaj na ukupnu proizvodnju obzirom da u prosjeku ima udio od 97% u ukupnoj proizvodnji sirovog mlijeka, dok su u znatno manjem procentu zastupljene proizvodnja ovčijeg i kozjeg mlijeka.

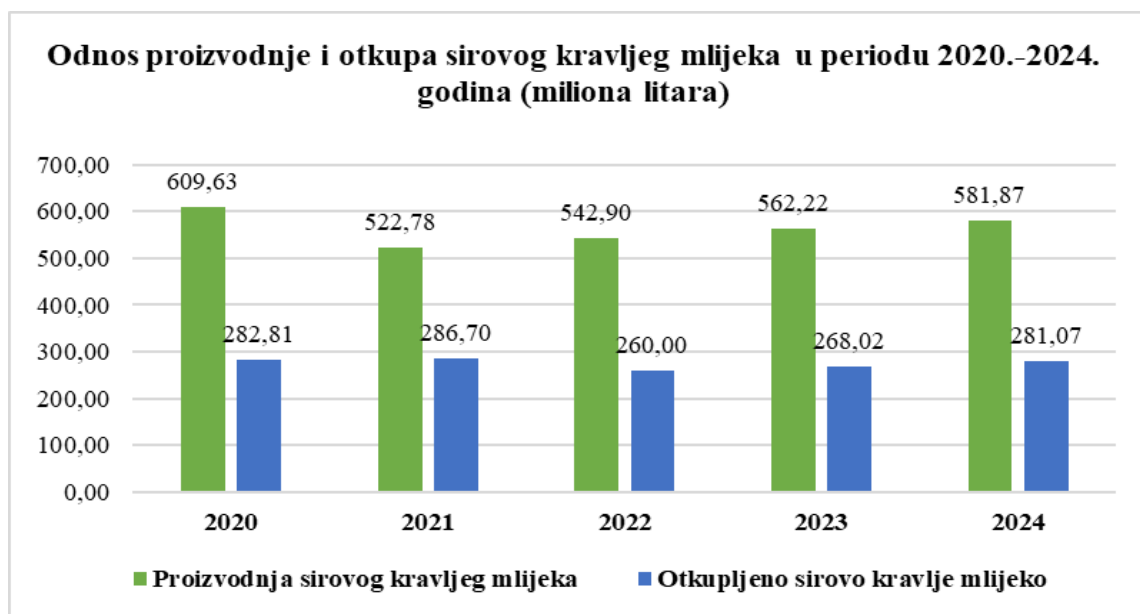
Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH u periodu 2020-2024. godina

Sirovo mlijeko	2020	2021	2022	2023	2024
Kravlje mlijeko (miliona litara)	609,63	522,78	542,90	562,22	581,87
Ovčije mlijeko (miliona litara)	15,28	6,42	12,80	3,05	11,94
Kozije mlijeko (miliona litara)	5,76	4,77	3,90	6,13	7,91
Ukupno miliona litara	630,7	534,0	559,6	571,4	601,7

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U 2024. godini ukupno je proizvedeno 601,7 miliona litara sirovog mlijeka od čega oko 581,87 miliona litara sirovog kravljeg mlijeka, 11,94 miliona litara ovčijeg mlijeka i kozijeg 7,91 milion litara. Ukupna proizvodnja sirovog mlijeka je u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine veća za 5 %. Iako imaju nizak procenat učešća u ukupnoj proizvodnji sirovog mlijeka proizvodnja kozijeg, a naročito ovčijeg mlijeka je zabilježila značajno povećanje u 2024. godini. Prema statističkim podacima za 2024. godinu, proizvodnja ovčijeg mlijeka je iznosila 11,94 miliona litara što je u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine više za 8,89 miliona litara ili 291%. Takođe, značajno povećanje je zabilježeno i kod

proizvodnje kozjeg mlijeka i to za 29% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodnja sirovog kravljeg mlijeka je, u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine veća oko 5%.

Otkup mlijeka

U prosjeku oko 40-45% proizvedenog sirovog kravljeg mlijeka otkupe mljekare za potrebe prerade, znatno veći procenat sirovog mlijeka i to između 55 i 60% završe u preradi na samim gazdinstvima za proizvodnji sira, kajmaka, kiselog mlijeka za sopstvenu potrošnju ili prodaju na pijacama. Nizak procenat mlijeka koje se otkupljuje (ispod 50%) ukazuje na ekstenzivnost i nisku tržišnu orijentisanost domaće proizvodnje sirovog mlijeka.

Količina sirovog kravljeg mlijeka koju su proizvođači isporučili mljekarama u 2024. godini je iznosila 281,07 miliona litara i veća je za 5% u odnosu na prethodnu godinu. Prosječan sadržaj mliječne masti u mlijeku je iznosio 3,9%, a sadržaj proteina 3,4%.

Otkup sirovog kravljeg mlijeka u Bosni i Hercegovini za period 2020-2024. godina

	2020	2021	2022	2023	2024
Sirovo kravlje mlijeko (miliona litara)	282,81	286,70	260,00	268,02	281,07
Prosječan sadržaj masti(%)	4,0	3,9	3,9	3,9	3,9
Prosječan sadržaj proteina (%)	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Otkupna cijena (KM/litar)	0,60	0,60	0,70	0,90	0,80

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Prema podacima Agencije za statistiku BiH prosječna godišnja otkupna cijena sirovog kravljeg mlijeka u 2024. godini je iznosila 0,80 KM/litru, i niža je za 0,10 KM po litri odnosno za 11% u poređenju sa prosječnom godišnjom otkupnom cijenom mlijeka iz prethodne godine koja je iznosila 0,90 KM.

Individualni poljoprivredni proizvođači su, prema podacima Agencije za statistiku BiH, u toku 2024. godine na zelenim pijacama prodali 383.254 litara kravljeg mlijeka u vrijednosti od 773.588 KM po prosječnoj prodajnoj cijeni od 2,01 KM po litri. Količina kravljeg mlijeka koje su individualni proizvođači prodali na pijacama tokom 2024. godine je manja u poređenju sa prethodnom godinom za 2%, a samim tim i vrijednost prodaje za 3%. Prodajna cijena mlijeka na pijacama je i u 2024. godini ostala ista kao i prethodne godine.

Prodaja kravljeg mlijeka na pijacama u BiH (2019-2023. godina)

	2020	2021	2022	2023	2024
Količina (litara)	486.448	442.630	459.033	392.910	383.254
Vrijednost prodaje (KM)	537.651	497.433	712.760	795.825	773.588
Cijena (KM/litar)	1,10	1,10	1,60	2,0	2,01

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda

I pored porasta otkupa mlijeka, i dalje je nisko učešće otkupljenog mlijeka u industrijskoj preradi u odnosu na ukupno proizvedene količine. U djelatnosti prerade mlijeka i proizvodnje mliječnih proizvoda u BiH posluje 20 mljekara, a njih 11 izvoz mlijeko i mliječne proizvode na evropsko tržište. Ukupni kapaciteti prerade mlijeka su oko 350 miliona litara, a iskorišćenost mljekarskih kapaciteta iznosi u prosjeku oko 60%. Udio mljekarske industrije u plasmanu proizvoda na globalno tržište iznosi 13% u ukupnom izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Mljekare u BiH otkupljuju mlijeko od oko 9.000 poljoprivrednih proizvođača koji ujedno ostvaruju pravo na premiju za mlijeko.

Ukupna količina mlijeka i mliječnih proizvoda koju su mljekare u BiH proizvele u toku 2024. godine je iznosila 231.951 tonu te je zabilježeno povećanje ukupne proizvodnje za 9% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda 2020. - 2024. godina (u tonama)

Proizvodi*	2020	2021	2022	2023	2024
Konzumno mlijeko	163.216	144.869	130.086	122.047	137.256
Pavlaka (vrhnje)	21.393	22.492	22.951	23.985	24.359
Fermentisani mliječni proizvodi	49.851	51.770	53.644	55.771	59.208
Maslac i ostali žuto-masni proizvodi	1.867	1.951	1.698	1.920	1.954
Kravljí sir	7.652	8.527	8.859	9.076	9.174
Ukupno	243.979	229.609	217.238	212.799	231.951

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Struktura proizvodnog programa mljekara je godinama ista te je konzumno mlijeko (punomasno, obrano, djelimično obrano mlijeko) i dalje vodeći proizvod sa učešćem većim od 60% u ukupnoj proizvodnji. Proizvodnja konzumnog mlijeka direktno utiče na trendove ukupne proizvodnje mljekarskog sektora.

* Podaci o ukupnoj proizvodnji mlijeka i mliječnih proizvoda nisu kompletirani te je ukupno izražena vrijednost umanjena obzirom da ne uključuje podatke o proizvodnji surutke. U periodu izrade ovog izvještaja Agencija za statistiku BiH nije objavila godišnje saopštenje o prikupljanju mlijeka i proizvodnji mliječnih proizvoda za 2024. godinu koje uključuje podatke o proizvodnji surutke.

Konzumno mlijeko – Nakon kontinuiranog smanjenja proizvodnje konzumnog mlijeka u 2024. godini je nešto bolja situacija. Proizvedena količina mlijeka od 137.256 tona koliko je iznosila 2024. godine je veća za 12% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine, iako nije nadmašila proizvodnju koja je ostvarena u toku 2020. godine.

Fermentisani proizvodi - Proizvodnja jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda u toku 2024. godine je iznosila 59.208 tona i veća je za 6% u odnosu na prošlu godinu. Pozitivna kretanja u proizvodnji fermentisanih mliječnih proizvoda u posmatranom periodu su zabilježili kontinuiran trend rast proizvodnje sa 49.851 tonu, koliko je iznosila proizvodnja 2020. godine, na 59.208 tona u toku 2024. godine.

Pavlaka (vrhnje) – Sa proizvedenom količinom od 24.359 tona pavlaka je rangirana na treće mjesto, i zabilježila je povećanje za 2% u odnosu na prethodnu godinu. Takođe, i u proizvodnji pavlake je primjetan kontinuiran trend rasta proizvodnje sa 21.393 tone, koliko je iznosila proizvodnja 2020. godine, na 24.359 tona u 2024. godini.

Maslac i ostali žutomasni proizvodi - Ostvarena proizvodnja maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda u 2024. godini je iznosila 1.954 tona i veća je za 2% u poređenju sa prethodnom godinom.

Kravlji sir - Proizvodnja kravljeg sira bilježi pozitivna kretanja u proizvodnji u posmatranom periodu i dostigla je količinu od 9.174 tone u 2024. godini, i neznatno je veća i to 1% u poređenju sa prethodnom godinom.

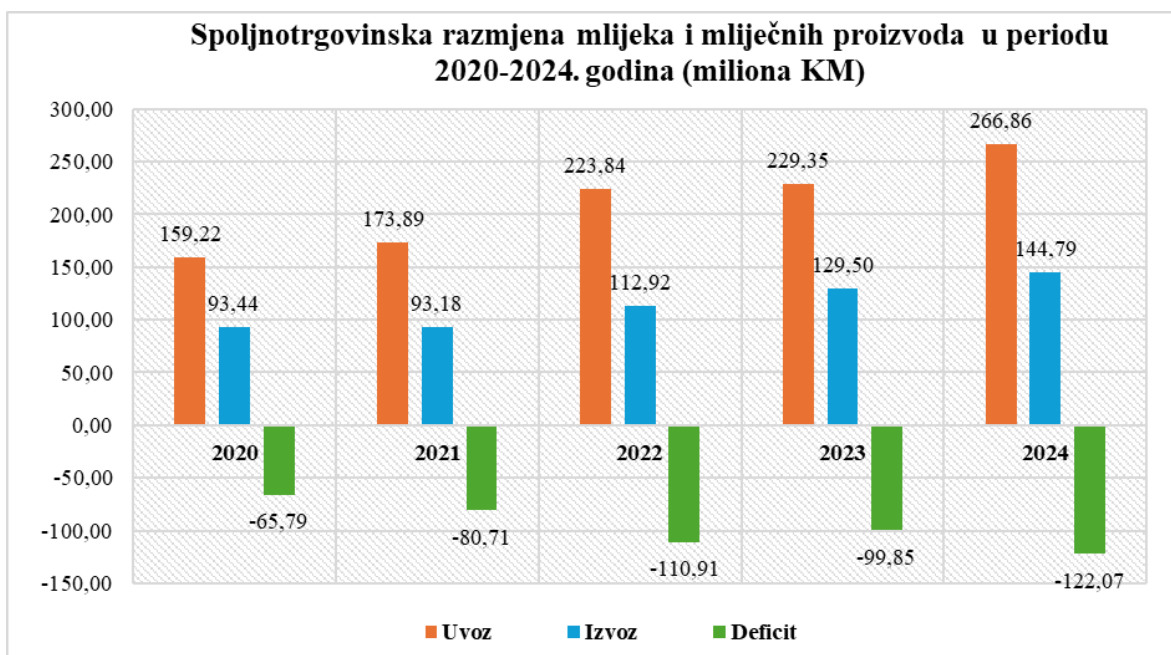
2. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA MLIJEKA I MLIJEČNIH PROIZVODA U PERIODU 2020 - 2024. GODINA

Na tržište Bosne i Hercegovine je u 2024. godini uvezeno oko 65 miliona kg mlijeka i drugih mliječnih proizvoda u vrijednosti od 267 miliona KM. Uvoz je, u poređenju sa prethodnom godinom, veći za 38 miliona KM ili 16% posmatrajući vrijednost, odnosno za 13% posmatrajući količinu uvoza.

Mliječni proizvodi koji su uticali na povećanje ukupnog uvoza u 2024. godini, su:

- Sir i skuta čija je količina uvoza veća za 7%, a vrijednost uvoza za 17% u poređenju sa prethodnom godinom,
- Mlijeko u prahu čija je vrijednost uvoza zabilježila značajno povećanje i to za 30%, dok je količina uvoza ipak bila manja za 11%,
- Mlijeko i pavlaka nekoncentrisani i bez dodatnog šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje čija je količina uvoza veća za 21%, a vrijednost uvoza za 26% u poređenju sa prethodno godinom,
- Jogurt i ostali fermentisani proizvodi čija je vrijednost uvoza veća za 12% a količine za 13%,
- Surutka sa povećanjem vrijednosti uvoza za 12% u odnosu na prethodnu godinu, odnosno 9% količinski.

Uvoz maslaca i ostalih mliječnih namaza u količini od 1,74 miliona kg i vrijednosti od 21,74 miliona KM je jednak uvozu iz prethodne godine.

Kada je riječ o izvozu mlijeka i mliječnih proizvoda na inostrana tržišta izvezeno je 75 miliona kg mlijeka i dugih mliječnih proizvoda u vrijednosti od 145 miliona KM što je u poređenju sa prethodnom godinom više za 12% kako vrijednosno tako i količinski. Proizvodi koji su uticali na povećanje ukupnog izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda u 2024. godinu su:

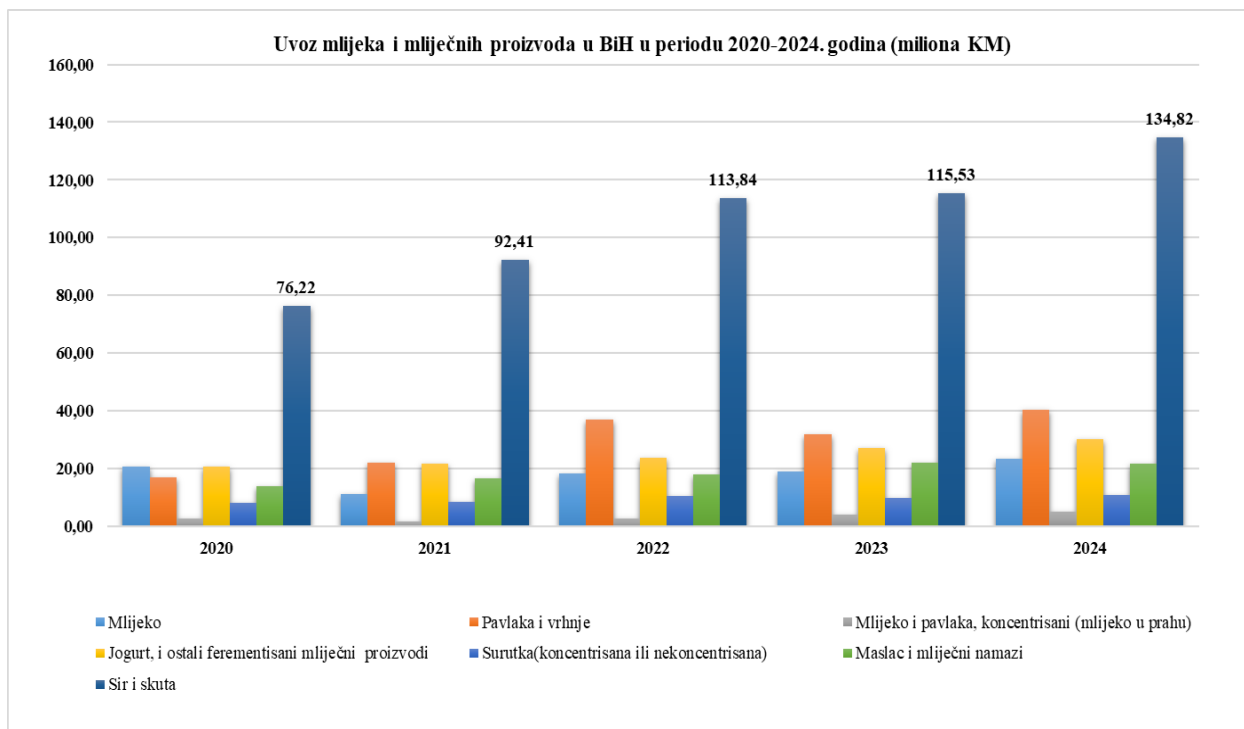
- mlijeko i pavlaka, obzirom da je izvezeno 58 miliona kg u vrijednosti od 86 miliona KM što je količinski i vrijednosno više za 12% u poređenju sa izvozom iz 2023. godine,
- mlijeko u prahu sa vrijednosti izvoza od milion KM i količinom izvoza od 0,53 miliona kg što je više za 0,79 miliona KM ili 0,37 miliona kg u poređenju sa izvozom iz prethodne godine,
- surutka čija je vrijednost izvoza veća za 14 miliona KM ili 35%, a količina izvoza za 19 miliona kg ili 36% u poređenju sa izvozom iz prethodne godine,
- jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda obzirom da je vrijednost izvoza veća za 6 miliona KM ili 17%, a količina za 2 miliona kg ili 14%, u odnosu na izvoz iz prethodne godine.

Izvoz maslaca i mliječnih namaza kako količinski tako i vrijednosno (vrijednost izvoza 6 miliona KM i količina izvoza 0,49 miliona kg) i sira (vrijednost izvoza 15,6 miliona KM i količina 1,3 miliona kg) su ostali jednaki kao i prethodne godine.

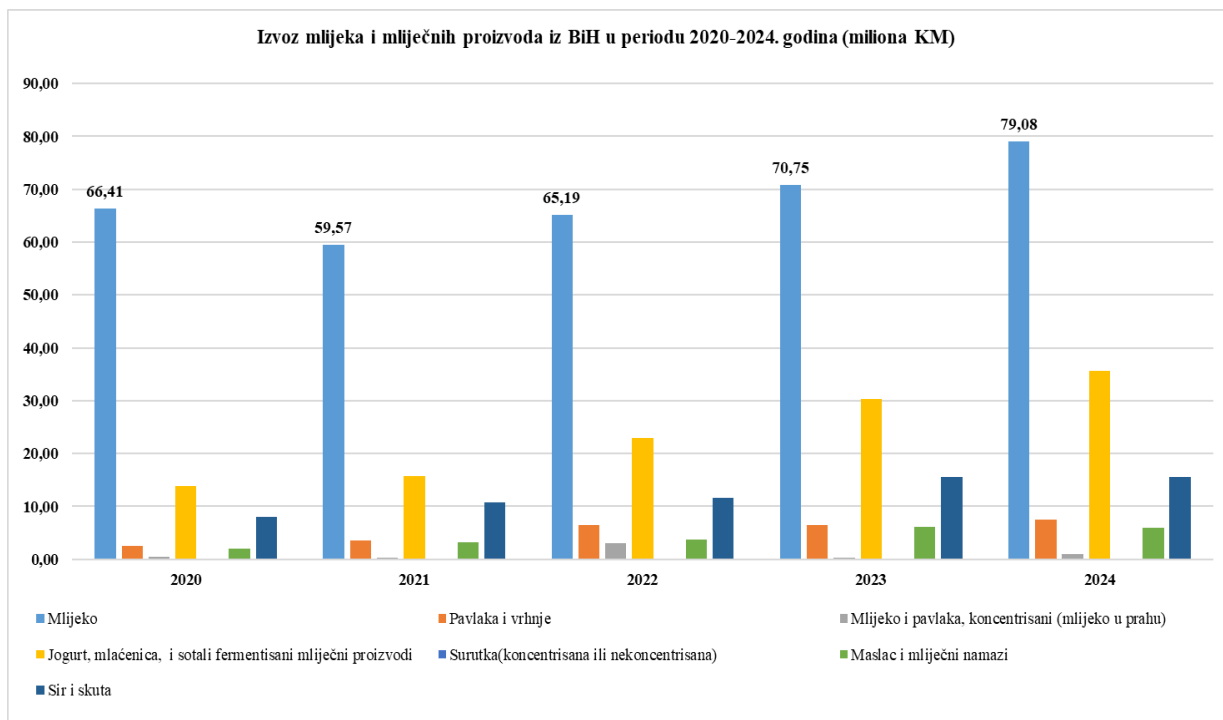
Bez obzira što je izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda zabilježio povećanje, spoljnotrgovinski bilans je i u 2024. godini bio negativan i dostigao je vrijednost u iznosu od 122 miliona KM i veći je za 22 miliona KM ili 22% u poređenju sa prethodnom godinom.

Stopa pokrivenost uvoza izvozom mlijeka i mliječnih proizvoda u 2024. godini je iznosila 54% i niža je za 2%.

Što se tiče učešća mlijeka i mliječnih proizvoda u uvozu u 2024. godini se nije značajno mijenjalo u odnosu na prethodne godine. Sir i skuta su vodeći uvozni proizvod sa učešćem od 51%, zatim slijedi pavlaka i vrhnje sa učešćem od 15%, jogurt i ostali fermentisani proizvodi 11%, mlijeko 9%, maslac i mliječni namazi 8%, surutka 4% i mlijeko u prahu 2%.

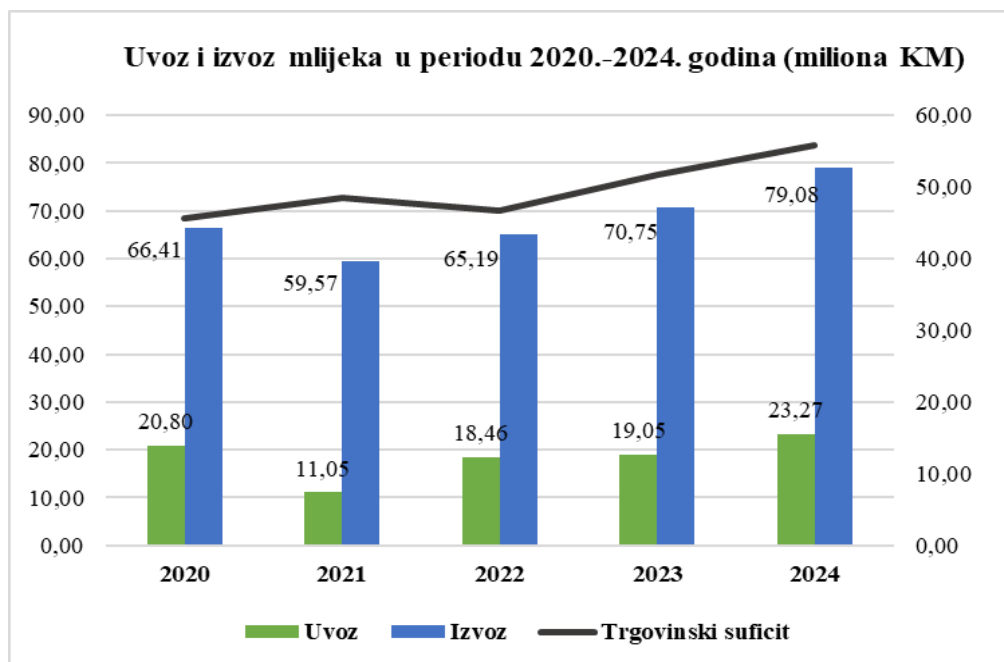

U izvozu mlijeka i mliječnih proizvoda dominira izvoz mlijeka sa učešćem od 55%, zatim slijedi izvoz jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda sa 25%, sir i skuta učestvuju oko 11%, pavlaka i vrhnje 5%, maslac i mliječni namazi 4%, mlijeko u prahu 1% dok je učešće surutke jako malo ispod 1%.

2.1. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA MLIJEKA

Mlijeko je najznačajniji proizvod mljekarske industrije u BiH i izvozni proizvod koji ostvaruje suficit u spoljnotrgovinskoj razmjeni. Ujedno, mlijeko je proizvod koji ima najveći udio u izvozu mliječnih proizvoda na inostrano tržište i to 55%, dok je taj udio u uvozu manji i iznosio je oko 9% u toku 2024. godine. Mljekarska industrija iz BiH je u 2024. godini izvezla 55,5 miliona kilograma mlijeka u vrijednosti od 79,08 miliona KM što je u poređenju sa izvozom iz prethodne godine više za 12% količinski i vrijednosno.

Kada je riječ o uvozu mlijeka u BiH tokom 2024. godine uvezeno je 21,8 miliona kilograma u vrijednosti od 23,3 miliona KM, što je u poređenju sa količinom uvoza iz prethodne godine više za 29%, odnosno 22% kada je riječ o vrijednosti uvoza.

Trgovinski suficit u spoljnotrgovinskoj razmjeni mlijeka u 2024. godini je dostigao vrijednost u iznosu oko 56 miliona KM i veći je za 4 miliona KM ili 8% u poređenju sa prethodnom godinom kad je iznosio 52 miliona KM.

Top izvozna tržišta za plasman mlijeka iz BiH su i dalje Crna Gora (35% od ukupne količine izvezenog mlijeka), zatim Sjeverna Makedonija (28% od ukupne količine izvezenog mlijeka), Srbija (20% od ukupne količine izvezenog mlijeka), Kosovo * (7% od ukupne količine izvezenog mlijeka), Albanija (4% od ukupne količine izvezenog mlijeka) i Hrvatska (3% od ukupne količine izvezenog mlijeka).

U poređenju sa prethodnom godinom, u 2024. godini posmatrajući vrijednost, najznačajnije povećanje izvoza od 53% je zabilježeno na tržište Albanije, zatim Srbije za 31%, Sjeverne

*Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 SB UN i Odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Makedonije za 10%, Hrvatske za 9% i 7% u Crne Gore. Jedino je na tržište Kosova* zabilježen pad izvoza od 6%.

Izvoz i uvoz mlijeka po trgovinskim partnerima (2020-2024. godina), miliona KM

Izvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Crna Gora	18,22	14,38	20,93	28,92	30,84
Sjeverna Makedonija	15,02	15,17	16,75	19,26	21,18
Srbija	20,95	16,19	15,76	11,55	15,11
Kosovo*	3,64	5,85	5,51	5,74	5,40
Albanija	1,63	2,24	2,15	2,18	3,32
Hrvatska	6,93	5,53	2,30	1,74	1,90
Ostale Zemlje	0,02	0,21	1,79	1,37	1,33
Ukupno	66,41	59,57	65,19	70,75	79,08
Uvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Mađarska	0,56	1,03	4,69	6,90	11,78
Hrvatska	9,93	7,12	9,57	10,41	9,46
Srbija	9,21	2,76	1,37	0,37	1,15
Crna Gora	0,14	0,01	0,10	0,11	0,30
Slovenija	0,73	0,01	0,11	0,14	0,29
Ostale zemlje	0,23	0,11	2,61	1,11	0,30
Ukupno	20,80	11,05	18,46	19,05	23,27

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Mlijeko se na tržište Bosne i Hercegovine uvozi iz Mađarske (oko 60% ukupno uvezene količine mlijeka), Hrvatske (52% ukupno uvezene količine mlijeka) Srbije (13% ukupno uvezene količine mlijeka), Slovenije (2% ukupno uvezene količine mlijeka) i Crne Gore (oko 2% ukupno uvezene količine mlijeka).

U toku 2024. godine je, u poređenju s prethodnom godinom evidentno značajno povećanje uvoza iz Srbije i to za 212%. Naime, iz Srbije je u 2024. godini na tržište BiH uvezeno mlijeka u vrijednosti od 1,15 miliona KM što je za 0,78 milion više nego prethodne godine. Takođe, uvoz i iz Crne Gore u iznosu od 0,30 miliona KM je zabilježio povećanje od 0,19 miliona KM ili 169% u poređenju s uvozom iz prethodne godine koji je iznosio 0,11 miliona KM.

Sa vrijednosti uvoza od 11,78 miliona KM koliko je iznosio uvoz mlijeka iz Mađarske takođe je evidentno povećanje uvoza u odnosu na prethodnu godinu za 71%.

2.2. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA PAVLAKE I VRHNJA

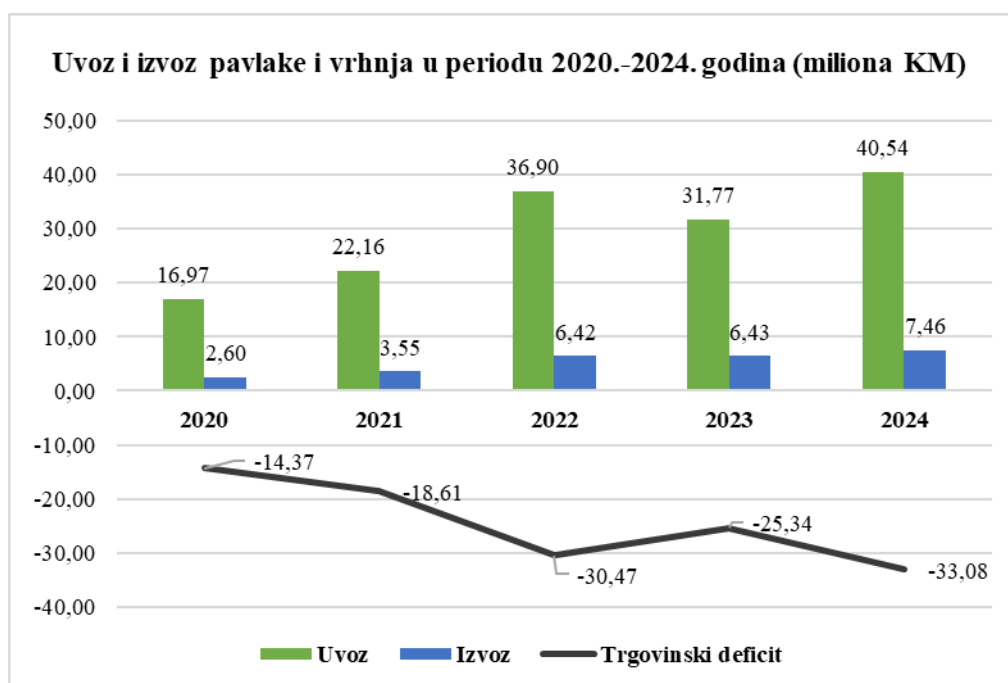
Pavlake i vrhnje su mliječnih proizvodi koji u uvozu imaju visoko učešće i to oko 15%, te su rangirani na drugo mjesto, dok u izvozu imaju nisko učešće od 5% i nalaze se na petom mjestu u ukupnom izvozu mlijeka i mliječnih proizvoda.

*Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 SB UN i Odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Uvoz pavlake i vrhnja je bilježio kontinuiran rast te je u 2024. godini dostigao količinu od 6,77 miliona kilograma i vrijednost uvoza od 40,54 miliona KM što je u odnosu na prethodnu godinu više za 28% ili 8,77 miliona KM, dok je količina ostala ista. Rast cijena na inostranim tržištima ove kategorije visokovrijednih proizvoda je uticao i na rast uvozne cijena, a samim tim i ukupne vrijednosti proizvoda.

Kada je riječ o izvozu pavlake i vrhnja takođe je zabilježen kontinuiran rast što je u 2024. godini rezultiralo izvozom od 1,6 miliona kilograma i vrijednosti izvoza od 7,46 miliona KM što je u poređenju sa prethodnom godinom više za 1,03 miliona KM ili 16%, dok je količina izvoza ostala ista kao i prethodne godine. Jednako, kao i na strani uvoza, i kod izvoza je evidentno povećanje izvoznih cijena koje su uticale na rast ukupne izvozne vrijednosti. .

U spoljnotrgovinskoj razmjeni pavlakom i vrhnjem, Bosna i Hercegovina ostvaruje deficit koji je iznosio 33,08 miliona KM u 2024. godini i veći je za 31% u poređenju sa prethodnom godinom obzirom na značajno veću vrijednost uvoza u poređenju sa izvozom.

Posmatrajući trgovinske partnere iz kojih se najviše uvoze pavlaka i vrhnje na tržište BiH manje-više se ne mijenjaju i to su Njemačka, Mađarska, Hrvatska, Slovačka, i Srbija. Iako je Mađarska u ranijim godinama bila vodeći uvozni partner, u 2024. godini je zamijenila Njemačka. Uvoz pavlake i vrhnja iz Mađarske na tržište BiH u 2024. godini je manji za 39% količinski, odnosno 20% vrijednosno u poređenju sa prethodnom godinom.

Što se tiče uvoza iz Njemačke u 2024. godini je na BiH tržište uvezeno 3,11 miliona kilograma u vrijednosti od 21,24 miliona KM te je zabilježen rast uvoza za 101% posmatrajući vrijednost, odnosno 47% više količinski u poređenju sa prethodnom godinom. Takođe, i kada je u pitanju uvoz pavlake i vrhnja iz Srbije evidentno je povećanje uvezene količine za 37%, odnosno vrijednosti uvoza za 21% u poređenju sa prethodnom godinom. Kod uvoza iz Slovačke vrijednost uvoza je takođe zabilježila rast od 32%, dok je količina uvoza u iznosu od 0,35 miliona kilograma ostala na nivou uvoz iz prethodne godine.

Uvoz iz Hrvatske nije značajno odstupao ni u 2024. godini obzirom da je vrijednost uvoza od 6,79 miliona KM i količina uvoza od 1,56 miliona kilograma manje-više jednaka vrijednostima iz prethodnih godina.

**Uvoz i izvoz pavlake i vrhnja po trgovinskim partnerima 2020-2024. godina
(miliona KM)**

Uvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Njemačka	7,61	8,47	15,22	10,59	21,24
Mađarska	3,14	7,02	13,19	11,62	9,38
Hrvatska	5,66	5,69	6,72	6,72	6,79
Slovačka	0,25	0,47	1,16	1,64	2,15
Srbija	0,20	0,24	0,35	0,39	0,47
Ostale zemlje	0,11	0,28	0,25	0,81	0,50
Ukupno	16,97	22,16	36,90	31,77	40,54
Izvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Rumunija	0,12	0,77	1,65	1,85	2,21
Hrvatska	0,18	0,23	1,52	1,48	1,58
Srbija	1,07	0,96	1,19	0,72	1,44
Sjeverna Makedonija	0,89	0,86	1,11	1,26	1,06
Crna Gora	0,24	0,19	0,29	0,34	0,49
Ostale zemlje	0,10	0,53	0,68	0,78	0,68
Ukupno	2,60	3,55	6,42	6,43	7,46

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Od trgovinskih partner na čije se tržište izvoze pavlaka i vrhnje, Rumunija je ostala vodeće izvozno tržište i u 2024. godini. Osim toga izvoz je iz godine u godinu bilježio rast. Izvoz pavlake i vrhnja u Rumuniju u 2024. godini je iznosio količinski 0,47 miliona kilograma u vrijednosti od 2,21 milion KM što je u poređenju sa prethodnom godinom više za 20% vrijednosno, dok je količina izvoza veća za 7%.

Srbija je jedno od tržišta za koje je evidentno značajno povećanje izvoza u 2024. godini i to količine za 54% (izvezeno 0,23 miliona kg) i vrijednosti za 99% u poređenju sa prethodnom godinom. Izvoz od 1,44 miliona KM, koliko je iznosio 2024. godine, je najveća zabilježena vrijednost izvoza u posmatranom periodu od pet godina.

Izvoz pavlake u Hrvatsku u iznosu od 1,58 miliona KM je neznatan i to oko 7% veći u poređenju sa prethodnom godinom, dok je izvoz u Sjevernu Makedoniju poslije kontinuiranog povećanja izvoza iz godine u godinu, u 2024. godini bio manji 16% vrijednosno, odnosno 19% količinski u poređenju sa prethodnom godinom.

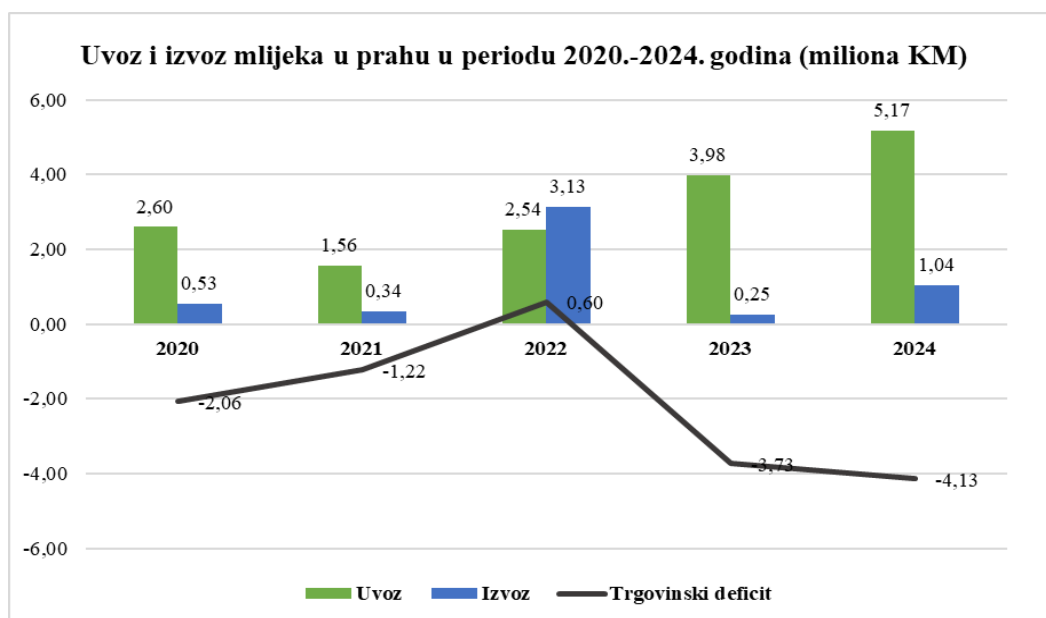
Kontinuirani rast izvoza pavlake je zabilježen u Crnu Goru te je dostigao količinu izvoza od 0,14 miliona kilograma i vrijednost izvoza od 0,49 miliona KM što je za 41% više količinski, odnosno 43% vrijednosno, nego prethodne godine

2.3. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA MLJEKA U PRAHU

Mlijeko u prahu je još jedan od proizvoda koji imaju znatno nisko učešće kako u izvozu i to oko 1%, tako i uvozu, svega 2%. Količina mlijeka u prahu koja je uvezena na BiH tržište u 2024. godini je iznosila 0,72 miliona kilograma u vrijednosti od 5,17 miliona KM te je zabilježeno povećanje vrijednosti uvoza za 30%, dok je količina uvoza manja za 11% u poređenju sa prethodnom godinom.

I kada je riječ o izvozu mlijeka u prahu zabilježen je značajan izvoz u toku 2024. godine. Količina mlijeka u prahu koja je izvezena je iznosila 0,53 miliona kilograma u vrijednosti od 1,04 miliona KM što je u odnosu na izvoz iz prethodne godine više za 223% količinski, odnosno 0,79 miliona KM.

Iako je izvoz zabilježio rast zbog veće vrijednosti uvoza mlijeka u prahu evidentan je deficit koji je u 2024. godini iznosio 4,13 miliona KM i veći je za 11% u poređenju sa deficitom iz prethodne godine.

Najznačajniji trgovinski partneri koji su najviše uvozili mlijeka u prahu na tržište BiH tokom 2024. godine su Srbija i Češka. Uvoz mlijeka u prahu u vrijednosti od 2,23 miliona i količinom uvoza od 0,20 miliona kilograma Srbiju je rangirao na prvo mjesto. Takođe, zabilježeno je značajno povećanje uvoza u poređenju sa prethodnom godinom za 1,01 milion KM ili 84%.

Uvoz mlijeka u prahu iz Češke je iznosio 0,63 miliona KM u količini od 0,09 miliona kilograma te je takođe zabilježio značajno povećanje uvoza i to 57% vrijednosno, odnosno 52% količinski u poređenju sa prethodnom godinom.

**Uvoz mlijeka u prahu u Bosnu i Hercegovinu po zemljama
2020-2024. godina, (miliona KM)**

Zemlje	2020	2021	2022	2023	2024
Srbija	1,00	0,16	0,02	1,22	2,23
Češka	0,29	0,28	0,42	0,40	0,63
Poljska	0,02	0,25	0,39	0,02	0,50
Litvanija	0,06	0,14	0,42	0,22	0,45
Nizozemska (Holandija)	0,02	0,00	0,00	0,33	0,37
Italija	0,05	0,01	0,40	0,22	0,26
Ostale zemlje	1,17	0,71	0,89	1,57	0,74
Ukupno	2,60	1,56	2,54	3,98	5,17

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Uvoz mlijeka u prahu iz Poljske je na BiH tržište, u odnosu na prethodnu godinu, zabilježio značajno povećanje i to za 0,48 miliona KM u 2024. godini, što je i najveća zabilježena vrijednost uvoza u posmatranom vremenskom periodu od pet godina.

Takođe, značajnije povećanje uvoza mlijeka u prahu u 2024. godini je, u odnosu na prethodnu godinu, zabilježeno i iz Litvanije za 102%, Italije za 16% i Holandije za 13%.

Što se tiče izvoza mlijeka u prahu u 2024. godini zabilježen je izvoz ove vrste proizvoda na tržište Srbije, Kosova *, Sjeverne Makedonije i Crne Gore, dok je u ranijim godinama iz izvozu bila zastupljena i Hrvatska.

**Izvoz mlijeka u prahu iz BiH prema zemljama 2020.-2024. godina
(miliona KM)**

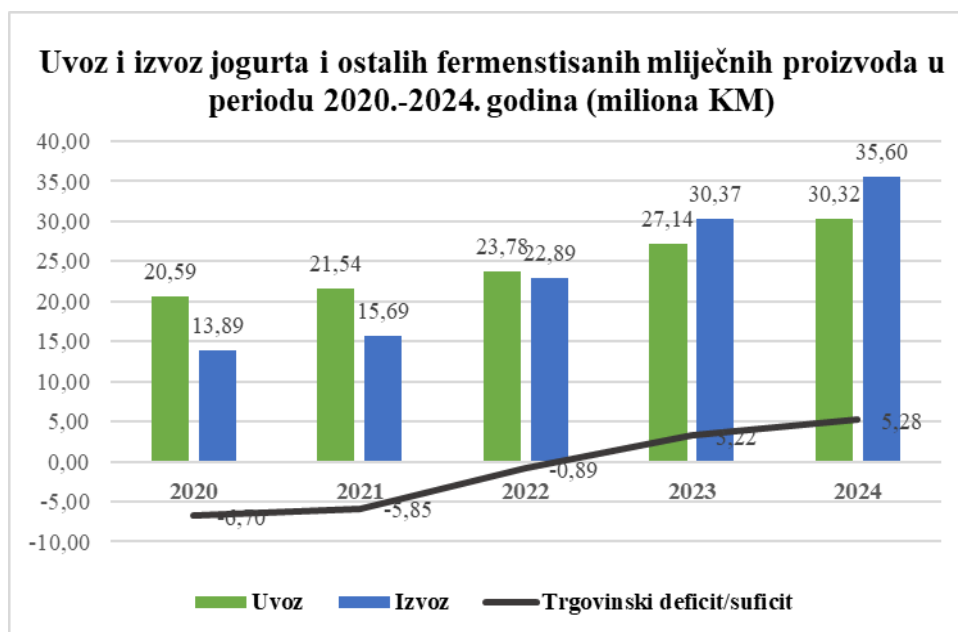
Zemlje	2020	2021	2022	2023	2024
Srbija	0,53	0,34	3,13	0,24	0,69
Kosovo *	0,00	0,00	0,00	0,00	0,23
Sjeverna Makedonija	0,00	0,00	0,00	0,01	0,11
Crna Gora	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Ukupno	0,53	0,34	3,13	0,25	1,04

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.4. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA JOGURTA I OSTALIH FERMENTISANIH MLIJEČNIH PROIZVODA

Drugu godinu za redom jogurt i ostali fermentisani mliječni proizvodi u spoljnotrgovinskoj razmjeni bilježe suficit. Izvoz jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda u količini od 17 miliona kilograma u vrijednosti od 35,60 milion KM je zabilježio rast od 14% količinski, odnosno 17% vrijednosno u 2024. godini, u poređenju sa količinom i vrijednosti izvoza iz prethodne godine.

* Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 SB UN i Odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Uvoz jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda u količini od 12 miliona kilograma u vrijednosti od 30,32 milion KM je takođe zabilježio rast i to količinski za 12%, odnosno vrijednosno za 13% u poređenju sa prethodnom godinom.

U spoljnotrgovinskoj razmjeni jogurtom i ostalim fermentisanim mliječnim proizvodima, Bosna i Hercegovina ostvaruje suficit koji je iznosio 5,28 miliona KM u 2024. godini i veći je za 2,05 miliona KM ili 64% u poređenju sa prethodnom godinom obzirom na veću vrijednost izvoza u poređenju sa uvozom.

Posmatrajući trgovinske partnere iz kojih se količinski i vrijednosno najviše uvozi jogurt i ostali fermentisani mliječni proizvodi to su Hrvatska, Srbija, Njemačka, Slovenija i Poljska. Tokom 2024. godine iz Hrvatske je na BiH tržište uvezeno jogurta i ostalih fermentisanih mliječnih proizvoda u količini od 6 miliona kilograma u vrijednosti od 15,05 KM što je za 8% više vrijednosno dok je količina neznatno i to oko 2% veća nego prethodne godine. U ranijim godinama vrijednost uvoza je bilježila kontinuiran rast koji je dostigao 15 miliona KM u 2024. godini.

Uvoz jogurta i ostalih fermentisanih mliječnih proizvoda iz Srbije na BiH tržište je zabilježio povećanje uvoza za 20% u poređenju sa uvozom iz prethodne godine, iako te vrijednosti nisu značajno odstupale od 4-4,5 miliona KM u prethodnim godinama.

Značajnije povećanje uvoza jogurta je zabilježeno iz Poljske obzirom da je vrijednost uvoza iznosila 0,72 miliona KM što je za 47% više nego prethodne godine, i u manjem procentu oko 12% iz Slovenije.

Uvoz i izvoz jogurta i ostalih fermentisanih mliječnih proizvoda po trgovinskim partnerima (2020-2024 godina), miliona KM

Uvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Hrvatska	9,76	9,45	10,75	13,93	15,05
Srbija	3,58	4,59	4,88	4,56	5,49
Njemačka	3,16	3,51	4,41	4,50	4,79
Slovenija	3,54	3,38	3,18	3,48	3,88
Poljska	0,29	0,38	0,48	0,49	0,72
Ostale zemlje	0,26	0,21	0,09	0,18	0,39
Ukupno	20,59	21,52	23,78	27,13	30,32
Izvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Crna Gora	8,09	6,12	14,29	19,54	20,58
Hrvatska	4,50	7,87	7,19	9,48	12,91
Kosovo *	0,45	0,70	0,77	0,97	1,15
Sjeverna Makedonija	0,24	0,31	0,22	0,13	0,42
Švedska	0,06	0,13	0,18	0,20	0,20
Ostale zemlje	0,55	0,54	0,24	0,06	0,33
Ukupno	13,89	15,69	22,89	30,37	35,60

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Jogurt iz BiH se uglavnom izvozi na tržište CEFTA-e i to Crnu Goru, Republiku Sjevernu Makedoniju, Srbiju i Kosovo* a od EU zemlja to su Hrvatska, Švedska i ranije Njemačka.

Crna Gora se izdvaja kao najznačajnije tržište za izvoz ove grupe mliječnih proizvoda obzirom na kontinuiran rasta izvoza koji je u 2024. godini dostigao vrijednost od 20,58 miliona KM. Izvoz je u 2024. godini veći za 5% u poređenju sa vrijednošću izvoza iz prethodne godine, odnosno za 4% kad je u pitanju količina izvoza.

I Hrvatska je još jedno od tržišta koje karakteriše kontinuiran rast izvoza jogurta i ostalih fermentisanih mliječnih proizvoda. Izvoz je sa količine od 4 miliona kilograma i vrijednosti izvoza od 4,50 miliona KM, koliko je iznosio 2020. godine, dostigao količinu od 6 miliona kilograma i vrijednost izvoza od skoro 13 miliona KM u 2024. godini. Izvoz je u 2024. godini bio za 36% veći vrijednosno, odnosno 26% količinski u poređenju sa prethodnom godinom.

Značajnije povećanje izvoza jogurta i ostalih fermentisanih mliječnih proizvoda u toku 2024. godine, u odnosu na prošlu godinu, je zabilježeno u Sjevernu Makedoniju i to za 234%, i Kosovo * za 18%. Iako je Srbija bila zastupljena u ranijim godinama kao jedna od značajnijih destinacija za izvoz jogurta i ostalih fermentisanih mliječnih proizvoda u periodu 2020-2024 godina je drastično smanjen (sa količine od 0,31 milion kilograma i vrijednosti izvoza 0,30 miliona KM na količinu od 2.450 kilograma i vrijednost izvoza od svega 3.000 KM).

2.5. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA SURUTKE

Surutka je na tržište Bosne i Hercegovine u 2024. godini uvezena u količini od 7,56 miliona kilograma u vrijednosti od 11,01 milion KM, što je u poređenju sa prethodnom godinom više za 9% količinski, odnosno 12% vrijednosno.

* Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 SB UN i Odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Izvoz surutke je od 2021. godine smanjen sa 0,07 miliona KM na 0,06 miliona KM u 2022., odnosno na 0,04 miliona u 2023. godini. Iako je izvoz od 0,05 miliona KM, koliko je iznosio izvoz u 2024. godini, bio veći za 35% u poređenju sa prethodnom godinom u poređenju sa vrijednosti uvoza deficit je dostigao vrijednost od 11 miliona KM.

Uvoz i izvoz surutke u periodu 2020.-2024. godina

	2020	2021	2022	2023	2024
Uvoz (miliona KM)	8,25	8,49	10,34	9,83	11,01
Izvoz (miliona KM)	0,03	0,07	0,06	0,04	0,05
Deficit (miliona KM)	-8,21	-8,42	-10,28	-9,79	-10,96

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Imajući u vidu rast vrijednosti uvoza kao i izvoza, povećao se i deficit u 2024. godini za 1,17 milion KM ili 12% u odnosu na deficit iz prethodne godine.

Oko 93% surutke koja je uvezena u Bosnu i Hercegovinu tokom 2024. godine je porijeklom iz Evropske unije. Uvoz surutke iz Mađarske, je od 2021. godine bilježio kontinuirani rast te je sa količine od 4,60 miliona kilograma i vrijednosti od 3,18 miliona KM , povećan na količinu od 5,90 miliona kilograma i vrijednost uvoza od 7,68 miliona KM u toku 2024. godine.

Uvoz surutke u Bosnu i Hercegovinu po trgovinskim partnerima u periodu 2020-2024 godina, (miliona KM)

Zemlje	2020	2021	2022	2023	2024
Mađarska	4,02	3,18	5,08	6,15	7,68
Poljska	2,62	3,41	3,52	1,87	1,05
Njemačka	0,24	0,49	0,61	0,70	0,70
Hrvatska	0,20	0,30	0,19	0,33	0,51
Belgija	0,44	0,34	0,00	0,10	0,35
Ostale zemlje	0,72	0,76	0,93	0,67	0,72
Ukupno	8,25	8,49	10,34	9,83	11,01

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Iz Poljske je takođe zabilježeno stalno povećanje uvoza sa 2,62 miliona KM, koliko je iznosio uvoz 2020. godine, na vrijednost uvoza od 3,52 miliona KM u 2022., da bi se zatim drastično smanjio na 1,05 miliona KM u 2024. godini.

Značajno povećanje uvoza surutke u 2024. godini je zabilježeno iz Belgije i to za 232%, i Hrvatske za 55%, dok je uvoz iz Njemačke ostao isti kao i prethodne godine.

Najznačajnije zemlje na čija se tržišta izvozila surutka iz Bosne i Hercegovine u 2024. godini su Crna Gora (26.137,689 KM) i Švedska (14.784,88 KM). Iako je izvoz evidentiran i ka drugim zemljama vrijednosti su dosta niske. Izvoz je u Crnu Goru zabilježio rast u poređenju sa vrijednošću izvoza iz prethodne godine i to za 111%, dok je izvoz u Švedsku zabilježio pad za 26%.

**Izvoz surutke iz Bosne i Hercegovine po trgovinskim partnerima izvoza
za period 2020-2024 godine (KM)**

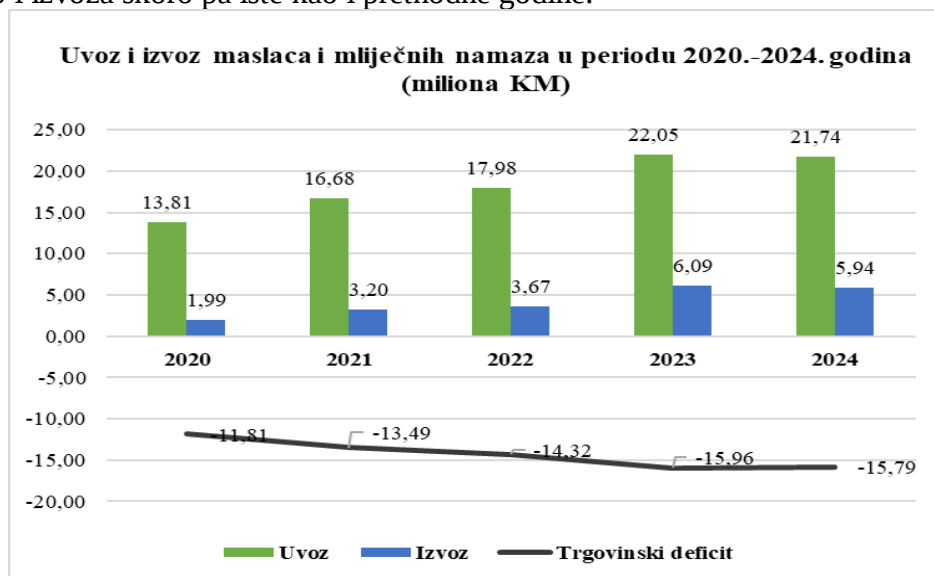
	2020	2021	2022	2023	2024
Crna Gora	9.032,80	4.136,53	13.090,07	12.379,78	26.137,69
Švedska	6.947,35	26.509,10	23.557,06	20.012,27	14.784,88
Ostale zemlje	16.847,66	38.942,34	23.646,87	7.142,67	12.316,21
Ukupno	32.827,81	69.587,97	60.294,00	39.534,72	53.238,78

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

2.6. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA MASLACA I OSTALIH MLIJEČNIH NAMAZA

U Bosnu i Hercegovinu je u toku 2024. godine uvezeno 1,75 miliona kg maslaca i ostalih mliječnih u vrijednosti od 21,74 milion KM, te je zabilježeno količinsko smanjenje uvoza za 7%, dok je vrijednost uvoza neznatno manja i to 1%. Sto se tiče izvoza maslaca i mliječnih namaza na inostrana tržišta iz BiH je izvezeno 0,49 miliona kg maslaca u vrijednosti od 5,94 miliona KM te zabilježeno smanjenje izvezene količine za 14% i vrijednosti za 2% u odnosu na prethodnu godinu. Imajući u vidu povećanje izvoznih cijena prvenstveno maslaca, a potom i mliječnih namaza, izvezena je manja količina ove vrste mliječnih proizvoda.

U spoljnotrgovinskoj razmjeni maslaca i ostalih mliječnih proizvoda u posmatranom periodu se zbog većeg uvoza od izvoza, bilježi deficit koji je iznosio 15,79 miliona KM i neznatno je i to oko 2% veći u poređenju sa deficitom iz prethodne godine obzirom da su vrijednost uvoza kao i izvoza skoro pa iste kao i prethodne godine.

Posmatrajući zemlje iz kojih se uvoze maslac i mliječni namazi evidentno je da su to prvenstveno zemlje članice EU i to Njemačka, Hrvatska i Poljska, i Srbija od članica CEFTA. Količina maslaca i ostalih mliječnih namaza koja je uvezena u BiH iz Njemačke tokom 2024. godine je iznosila 0,55 miliona kg za koju je izdvojeno oko 7,74 miliona KM. Vrijednost

uvezenog maslaca iz Njemačke u toku 2024. godine je veća za 11% nego prethodne godine, dok je količina uvoza manja za 7%. Na ove razlike svakako je uticala uvozna cijena i to prvenstveno maslaca. Uvozna cijena kilograma maslaca je u 2024. godini iznosila 14 KM, dok je ta cijena u 2023. godini bila niža i iznosila je u prosjeku oko 12 KM po kilogramu. U prethodnim godinama, vrijednosno uvoz je manje – više ostao na nivou oko 6 miliona, sa izuzetkom 2021. godine kada je i zabilježena najveća vrijednost uvoza od 7 miliona KM.

**Uvoz i izvoz maslaca i mliječnih namaz prema trgovinskim partnerima u periodu
2020.- 2024.godina (miliona KM)**

Uvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Njemačka	5,93	7,14	5,99	6,98	7,74
Srbija	3,57	4,16	4,77	7,04	6,13
Hrvatska	2,76	2,78	3,45	4,44	4,22
Belgija	0,72	0,92	0,95	1,19	1,55
Francuska	0,30	0,16	0,19	0,29	0,51
Ostale zemlje	0,53	1,53	2,64	2,12	1,58
Ukupno	13,81	16,68	17,98	22,05	21,74
Izvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Srbija	0,02	0,02	0,08	0,59	1,31
Austrija	0,65	0,55	0,69	1,06	0,89
Njemačka	0,00	0,56	0,73	1,06	0,76
Sjeverna Makedonija	0,24	0,32	0,44	0,79	0,72
Crna Gora	0,14	0,17	0,21	0,23	0,49
Hrvatska	0,16	0,31	0,40	0,50	0,45
Ostale zemlje	0,78	1,28	1,12	1,86	1,32
Ukupno	1,99	3,20	3,67	6,09	5,94

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Srbija je rangirana na drugo mjesto po vrijednosti uvoza od 6,13 miliona KM s tim da je uvoz zabilježio pad od 13% u poređenju sa prethodno godinom. Ujedno pad vrijednosti uvezenog maslaca i ostalih mliječnih namaza je pratilo i količinsko smanjenje uvoza (uvezeno 0,61 milion kilograma) za 7%.

Što se tiče Hrvatske tokom 2024. godine na tržište BiH je uvezeno 0,32 miliona kilograma maslaca i ostalih mliječnih namaza u vrijednosti od 4,22 miliona KM, te je količina uvoza bila za 6%, a vrijednost uvoza za 5% manja nego prethodne godine.

Značajno povećanje uvoza maslaca i ostalih mliječnih namaza na BiH tržište je zabilježeno iz Francuske obzirom da je količina uvoza od 36 tona bila veća za 73% kao i vrijednost uvoza od 0,51 milion KM u poređenju na prethodnom godinom. Takođe, isto je i kada je riječ o uvoz maslaca i ostalih mliječnih namaza iz Belgije. Količinski, uvoz od 0,12 milion kilograma je zabilježio povećanje za 10%, dok je vrijednost uvoza od 1,55 milion KM veća za 31% u poređenju sa prethodnom godinom.

Najznačajnije tržište za izvoz maslaca i mliječnih namaza iz Bosne i Hercegovine su Srbija, Austrija, Njemačka, Sjeverna Makedonija, Crna Gora i Hrvatska. Izvoz maslaca i mliječnih namaza iz BiH je u 2024. godini, u poređenju sa prethodnom godinom, zabilježio povećanje na tržište Srbije i to količinski (izvezeno 0,11 miliona kilograma) za 141%, i vrijednosno za 122%

Značajnije količine maslaca i mliječnih namaza i to oko 30 tona u vrijednosti od 0,49 miliona KM su izvezeno u Crnu Goru što je u poređenju sa prethodnom godinom više za 136% količinski, odnosno 136% vrijednosno. Ujedno, Crna Gora je jedno od tržišta na koje se povećavao izvoz maslaca i mliječnih namaza iz godine u godinu.

Ipak značajno smanjenje izvoza u 2024. godini od 28% (količinski i vrijednosno) je evidentno kod izvoza u Njemačku, zatim 17% (količinski i vrijednosno) u izvozu u Austriju, 8% u Sjevernu Makedoniju, i Hrvatsku 9%.

2.7. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA SIRA I SKUTE

Sir i skuta su mliječni proizvodi koji u ukupnom uvozu mlijeka i mliječnih proizvoda imaju najveći procentualni udio i to 51%. Udio sira i skute u ukupnom izvozu mlijeka i mliječnih proizvoda iznosi oko 12%.

U periodu nakon 2020. godine bilježi se porast uvoza sira i skute u BiH koji je sa 134,82 miliona KM koliko je iznosio 2024. godine veći za 17% u poređenju sa vrijednošću uvoza iz prethodne godine od 115,53 miliona KM.

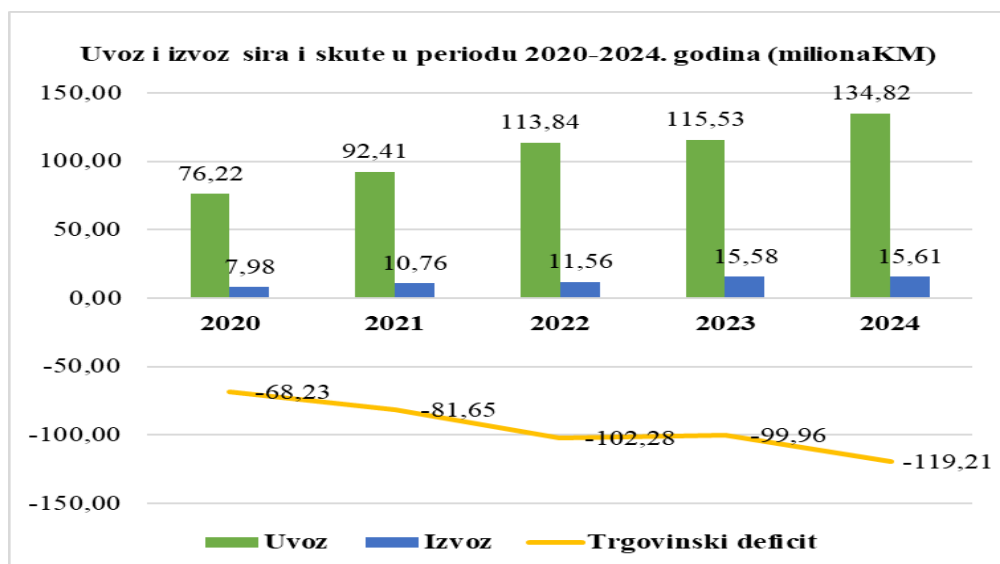
Za razliku uvoza koji je zabilježio rast, izvoz sira i skute je u dvije posljednje godine ostao jednak odnosno iznosio je nešto više od 15 miliona KM.

Obzirom da je vrijednost uvezenog sira i skute u odnosu na vrijednost izvoza znatno veća kontinuirano je prisutan deficit koji je u 2024. godini iznosio 119,21 miliona KM i veći je za 19% u poređenju sa deficitom iz prethodne godine. Na veću vrijednost deficita uticao je značajniji rast uvoza od 17%, dok je vrijednost izvoza ostala ista.

Trgovinski partneri iz kojih se uvozi sir u Bosnu i Hercegovinu su od EU zemalja Njemačka, Hrvatska, Slovenija, Italija, Holandija (Nizozemska), a od CEFTA članica Srbija.

Njemačka je vodeća zemlja uvoznica iz koje je tokom 2024. godine uvezeno 8,6 miliona kilograma sira u vrijednost od 76,44 milion KM što je u odnosu na prethodnu godinu više za 10% količinski, odnosno za 26% vrijednosno. U ranijim godinama posmatranja (2020-2022 godina) na rast vrijednosti uvezenog sira iz Njemačke u BiH uticalo je povećanje uvozne cijene sira i to prvenstveno edamera i gaude koji su i najzastupljeniji u uvozu.

Hrvatska je rangirana na drugo mjesto sa količinom uvoza od 1,8 miliona kilograma i vrijednosti uvoza od 17,80 miliona KM i jednak je kako količinom tako i vrijednosno prethodnoj godini. Uvoz sira iz Slovenije je poslije rasta koji je uslijedio od 2020. godine, sa 9 miliona KM povećan na 13 miliona KM u 2022. godini, da bi potom bio smanjen na 12 miliona tokom 2023. godine, te zabilježio rast od 11% u 2024. godini. Italija i Srbija su tržišta sa kojih je zabilježen veći uvoz sira i skute u BiH tokom 2024. godine i to za 27%, odnosno za 15% više nego prethodne godine.

**Uvoz i izvoz sira i skute po trgovinskim partnerima u periodu 2020-2024 godina
(miliona KM)**

Uvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Njemačka	40,87	51,09	63,58	60,63	76,44
Hrvatska	12,88	13,86	15,92	17,93	17,80
Slovenija	9,36	10,29	12,83	11,72	12,95
Srbija	4,08	4,80	5,74	6,19	7,12
Austrija	2,53	3,07	4,52	5,18	5,26
Italija	0,84	1,17	1,64	3,05	3,86
Nizozemska (Holandija)	2,41	3,19	2,21	3,94	2,90
Ostale zemlje	3,24	4,95	7,41	6,89	8,48
Ukupno	76,22	92,41	113,84	115,53	134,82
Izvoz	2020	2021	2022	2023	2024
Hrvatska	3,57	5,04	6,60	10,19	10,17
Crna Gora	1,14	1,91	2,02	1,92	1,84
Srbija	0,93	0,91	1,22	1,35	1,55
Sjeverna Makedonija	0,30	0,49	0,21	0,41	0,54
Njemačka	0,001	0,28	0,34	0,61	0,48
Ostale zemlje	2,04	2,14	1,17	1,09	1,03
Ukupno	7,98	10,76	11,56	15,58	15,61

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Najznačajnije tržište za izvoz sira iz Bosne i Hercegovine je Hrvatska. Izvoz sira iz BiH na tržište Hrvatske je zabilježio kontinuirano povećanje vrijednosti od 3,57 miliona KM, koliko je iznosio izvoz 2020. godine na vrijednost izvoza od 10,17 miliona KM u 2024. godini. Izvoz sira je u 2023. i 2024. godini ostao identičan u količini od 0,81 milion kilograma i vrijednosti nešto većoj od 10 miliona KM. Crna Gora je na drugom mjestu sa vrijednosti od 1,84 miliona KM i manji je za 6% u poređenju sa prethodnom godinom, iako je u periodu 2020-2022 bio manje-više stabilan. Srbija je takođe jedno od tržišta na koje je u poređenju sa prethodnom godinom povećan izvoz u 2024. godini za 15%. Ipak najznačajnije povećanje izvoza sira je zabilježeno u Sjevernu Makedoniju. Naime izvoz od 42 tone i vrijednosti od

0,55 miliona KM je bio za 19% veći količinski, dok je to povećanje u vrijednosti iznosi 30% u poređenju sa prethodnom godinom.

Izvoz sira u Njemačku je u posmatranom periodu bilježio povećanje te je sa 0,28 miliona KM, koliko je iznosio izvoz 2020. godine dostigao 0,61 milion KM u 2023. godini, da bi ipak u 2024. godini izvoz bio manji i to za 22% u poređenju sa 2023. godinom.

Osim Hrvatske i Njemačke, od ostalih zemlja EU u koje se izvozi sir iz Bosne i Hercegovine tokom posljednje tri godine izdvaja se, Austrija ali u manjim količinama i vrijednosti nego što je to slučaj sa Hrvatskom ili Njemačkom.

3. ISKORIŠĆENOST KVOTA ZA UVOZ MLIJEKA I MLIJEČNIH PROIZVODA IZ EVROPSKE UNIJE U BOSNU I HERCEGOVINU

Ukupna kvota za uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda iz Evropske unije na tržište BiH za koju je dat carinski ustupak iznosi 27.640 tona od čega kvota za uvoz mlijeka iznosi 15.020 tona, jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda 11.605 tona, svježeg sira 520 tona, maslaca 360 tona, pavlake 110 tona i mlijeka u prahu 25 tona.

Uvoz mlijeka u Bosnu i Hercegovinu u okviru kvote u toku 2024. godine je iznosio 5.019 tona te je kvota iskorišćena oko 33%.

Kvota za uvoz jogurta i ostalih fermentisanih proizvoda u 2024. godini je iskorišćena oko 44% što je jednako procentu iskorišćenosti kvote iz prethodne godine.

Ukupan uvoz pavlake u okviru kvote u 2024. godini je iznosio 87 tona te je kvota iskorišćena 79% što je u poređenju sa prethodnom godinom neznatno manje i to oko 2%.

Količina maslaca koja je propisana da se može uvesti u Bosnu i Hercegovinu bez carine iznosi 360 tona. U 2024. godini količina maslaca koja je uvezena u okviru kvote je iznosila 225 tona te je iskorišćena oko 63%.

Svježi sir je obuhvaćen bescarinskim uvozom u okviru Dodatnog protokola u količini od 520 tona i to za tri tarifne oznake (0406 1030, 0406 10 90, i 0406 1080). Količina svježeg sira koja je uvezena bez carina u 2024. godini je iznosila 455 tona što čini oko 87% od ukupne kvote.

Za uvoz mlijeka i pavlake, koncentrovane u prahu, granulama ili drugim čvrstim oblicima, sa sadržajem masti većim od 1,5% po masi: bez dodatog šećera ili drugih sladila: sa sadržajem masti ne većim od 27% po masi propisana kvota iznosi 25 tona bez carine te je iskorišćena oko 79%, odnosno uvezeno je 20 tona kao i prethodne godine.